

MIHAEL SOBOLEVSKI

ŽRTVE ČETNIČKOG TERORA NA PODRUČJU OPĆINE SENJ U TIJEKU DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Mihael Sobolevski
Institut za suvremenu
povijest u Zagrebu
HR 41000 Zagreb

UDK: 940. 53/ .54(497.13)
Izvorni znanstveni rad
Ur. : 1992 - 10 - 25

Zadaća je ovoga rada da upozori na žrtve četničkog terora, o čemu do sada nije pisano u našoj historiografiji. Na temelju sačuvanih izvornih vrela i sakupljenih sjećanja autor je nastojao upozoriti na uzroke i okolnosti četničkog terora na promatranom području, te je s tim u vezi i izvršio osobnu identifikaciju žrtava koje su prouzročili četnici. Što na području općine Senj, što izvan toga područja, ukupno su ubijene 22 osobe. Sve žrtve bili su civili i pripadnici hrvatskog naroda, među kojima je bilo najviše osoba iz Krasna. Jedina njihova krivnja bila je što su pripadali hrvatskom narodu, nad kojim je četnički pokret, da bi ostvario svoje velikosrpske ciljeve, namjeravao izvršiti s jedne strane fizičko uništenje, a s druge strane etničko čišćenje.

Istraživanja cjelovitih stvarnih ljudskih gubitaka građana općine Senj u tijeku drugoga svjetskog rata (žrtve rata) nisu zauzimala primjereno mjesto u hrvatskoj povijesnoj znanosti. To ne znači da se o toj problematici i nije pisalo, ali je bila isključivo usmjerena na pojedine skupine žrtava,¹ odnosno na pojedinačne žrtve.² Ovi radovi, kao

¹ Ante Glavičić, Njemačko bombardiranje Senja 1943, *Senjski zbornik*, Senj 1984, X-XI, str. 341-354; Marijana Čorić, Profesori i učenici senjske gimnazije u narodno-oslobodilačkom pokretu, *Senjski zbornik*, Senj 1989, XVI, str. 199-206.

² Navodim samo nekoliko važnijih radova: Marijana Čorić, Omladinka Neda Knifić, *Senj* 1980, VIII, str. 91-94; M. Čorić, Toma i Rudi Prpić, *Senjski zbornik*, Senj 1980, VIII, str. 129-132; M. Čorić, Marko Balen, *Senjski zbornik*, Senj 1980, VIII, str. 133-135; M. Čorić, Srećko Balen "Pedula", *Senjski zbornik*, Senj 1980, VIII, str. 136-138; Milan Klobas, Sjećanje na Antu Vrbana - politkomesara 3. bataljona 1. istarske brigade "Vladimir Gortan", *Senjski zbornik*, Senj 1988, XIII, str. 211-214; Ivan Očak, Milan Čopić (Prilog biografiji), *Senjski zbornik*, Senj 1979, VII, str. 133-144; Mihael Sobolevski, Hrabri umiru

i općenito svi drugi u hrvatskoj historiografiji, isključivo su se odnosili na istraživanje samo dijela ljudskih gubitaka koje su prouzročile talijanske i njemačke vojne snage, vojne i civilne vlasti Nezavisne države Hrvatske (NDH), djelomično četnički pokret, i eventualno onih ljudskih gubitaka koji su prouzročeni savezničkim bombardiranjem. Naime, nisu se istraživale žrtve partizanskog, odnosno općenito, antifašističkog pokreta, te se na taj način nije mogla dobiti stvarna slika o ukupnim stvarnim ljudskim gubicima. Zadaća je naše historiografije, da se žrtve drugoga svjetskog rata istražuju i izučavaju u cjelini, bez obzira na tabore u sukobima koje su ih prouzročile, a za to danas postoje stvarne mogućnosti. Na realizaciji takvog cjelovitog projekta svih stvarnih ljudskih gubitaka građana Hrvatske u tijeku drugoga svjetskog rata radi grupa znanstvenika u Institutu za suvremenu povijest u Zagrebu.³ S tim u vezi bit će istraženi i cjeloviti ljudski gubici građana općine Senj, bez obzira na tabore u drugom svjetskom ratu koji su te žrtve prouzročili.

Za općinu Senj do sada su istraženi činitelji o onim žrtvama koje je prouzročio četnički pokret, te je moguće upozoriti na pojedinačne slučajeve i cjelovite rezultate. S tim u svezi neophodno je u općenitim crtama upozoriti na nacionalnu strukturu stanovništva općine Senj, osnovne programske odrednice četničkog pokreta kao i one političke i vojne silnice u tijeku drugoga svjetskog rata koje su bile u izravnoj svezi s mogućnošću i opsegom četničkih zlo djela.

Prema popisu stanovništva od 31. ožujka 1931. općina Senj imala je ukupno 13.503 stanovnika, gotovo isključivo hrvatske narodnosti. Samo 119 stanovnika pripadalo je drugim nacionalnostima, a poglavito srpskoj.⁴ Nadalje, već uoči drugoga svjetskog rata političko raslojavanje stanovništva općine Senj bilo je poglavito oslonjeno na programska gledišta hrvatskih političkih stranaka. Među njima izrazitu prevagu imala je Hrvatska seljačka stranka, ali je značajan utjecaj također imao frankovački pokret (tadašnji sinonim s jedne strane za pravaški, a s druge strane za ustaški pokret). Ljevičarski pokret na programskim zasadama Komunističke stranke Hrvatske (osnovane 1937) tek je samo zadobivao prve i još uvijek neorganizacijske oblike. Sve te hrvatske političke opcije razlikovale su se međusobno po svojim državotvornim gledištima kao i političkim i socijalnim stremljenjima. Uz neke modifikacije ovi politički čimbenici tvorit će, uz one vanjskopolitičke čimbenike (talijanska i njemačka vojska) osnovne poluge suprotstavljenih tabora u tijeku drugoga svjetskog rata. Glede toga bit će onda i najbitniji krivci u uzrokovanju žrtava rata. Stoga se postavlja temeljno pitanje, otkud na području općine Senj nastale žrtve četničkog pokreta u tijeku drugoga svjetskog rata kada za taj pokret nisu postojale ni minimalne mogućnosti organizacije. Prije nego se odgovori na to pitanje, potrebno je upozoriti na bitne temelje četničkog pokreta u tijeku drugoga svjetskog rata. Taj pokret ogledao se u svoje dvije varijante. Prvo, to je bila njegova velikosrpska komponenta, zasnovana na hegemonizmu i nacionalizmu, koja je i težila za uspostavom Velike Srbije. U tu homogenu i Veliku Srbiju trebali su se ujediniti "svi Srbi i sve zemlje u kojima Srbi žive", a to znači i znatni dijelovi hrvatskih

uspravno, Prilog za biografiju Nede Knifić, Senjski zbornik, Senj 1989, XVI, str. 207-215; Zlatija Vujanović, Ivica Devčić Obalac - borac i revolucionar, Senjski zbornik, Senj 1980, VIII, str. 95-110.

³ Vidi o tome detaljnije u: Mihael Sobolevski, Prilog metodologiji istraživanja stvarnih ljudskih gubitaka Hrvatske u tijeku drugog svjetskog rata, *Casopis za suvremenu povijest*, Zagreb 1992, 1(24), str. 177-202.

⁴ GODIŠNJAK Banske vlasti Banovine Hrvatske 1939-26. VIII. - 1940, Zagreb 1940, str. 318-319.

teritorija.⁵ S tim u svezi s takvih hrvatskih teritorija trebalo se hrvatsko stanovništvo fizički i biološki uništiti ili pak, blago rečeno, preseliti na druga područja. Prema drugoj varijanti četničkog pokreta, ukoliko ne uspije prva, trebala se uspostaviti ponovno Kraljevina Jugoslavija s dinastijom Karađorđevića na čelu i zadržavajući takvo državno ustrojstvo monarhije kakvo je bilo prije osnivanja Banovine Hrvatske. Na obnovi integralne Jugoslavije četnički je pokret, uz podršku srpskog stanovništva, nastojao zadobiti i potporu jugonacionalista iz redova Hrvata.

Nazočnost četničkih vojnih snaga na području općine Senj u tijeku drugoga svjetskog rata, a time i mogućnost provođenja terora nad hrvatskim stanovništvom na ovom prostoru bili su isključivo vezani za vojnostrateške ciljeve talijanske vojske (1942-1943), i zatim njemačke vojske (1944). Međutim, četnički teror nad građanima općine Senj sprovodio se i na druge načine, a prije svega upadom četničkih većih i manjih grupa s područja Like na teritorij općine Senj, ali i izvan toga teritorija nad onim građanima koji su boravili u drugim sredinama ili se nalazili na proputovanju preko teritorija koji su kontrolirale četničke vojne snage.

Prvi i jedan od najzvjerskih zločina koji su prouzročili pripadnici pročetničkog pokreta u Lici na građanima s područja općine Senj izvršen je godine 1941, i to na obitelji lugara Mijata Anića iz Krasnog. Ta krasnarska obitelj odselila je još u međuratnom razdoblju u Mazin (Lika), gdje je Mijat Anić obnašao dužnost općinskog lugara. U prijeratnom razdoblju nije bio politički aktivan, a uspostavljanjem NDH simpatizirao je ustaški pokret. Ustaničke snage uhitile su ga u Mazinu 28. srpnja 1941. i zatvorile u općinski zatvor. Između 2. i 4. kolovoza iste godine odvođeni su nasilno iz zatvora pročetnička grupa Lukice Popovića Luneta i ubijeni ga nakon zvjerskog mučenja.⁶ Pripadnici toga pročetničkog pokreta nisu se zadovoljili samo izvršenim zločinom nad Mijatom Anićem, već su 5. kolovoza 1941. uhitili i sve članove njegove obitelji: suprugu Mariju (rođena 1895. u Krasnom), sinove Marka (rođen 1924. u Krasnom) i Tomislava (rođen 1927. u Krasnom) i kćerke Nadu (rođena 1933. u Mazinu) i Miru (rođena 1938. u Mazinu). Odveli su ih u selo Krčane kod Udbine i nakon mučenja ubili.⁷

U godini 1941, još su neki građani općine Senj bili žrtve četničkog pokreta. Naime, 7. listopada 1941. četnici popa Momčila Đuića strijeljali su u Kninu stolara Milana Sučića (rođen 1919. u Senju). Sve navedene žrtve četnika u godini 1941. ubijene su izvan teritorija općine Senj. Međutim, u toj godini bilo je i jedno četničko ubojstvo izvršeno nedaleko Vratnika. Tu je četnička grupica iz Like uhitila u polju poljodjelca Petra Biondića (rođen 1901. u Melnicama) i ubila ga u prosincu 1941.⁸ Sve navedene žrtve četničkog terora, kao i one kasnijih godina, bile su civilne osobe, a četnici su ih ubili samo zato što su te osobe pripadale hrvatskom narodu.

U tijeku godine 1942. ojačali su četnički pokret, poglavito u Gackoj dolini, sve je više usmjeravao svoje zločinačke aktivnosti prema Vratniku, Senjskoj Dragi i napose Krasnom. Četnički upadi na to područje imali su za cilj pljačkanje hrvatskog stanovništva i ugrožavanje života ljudi. Treba istaknuti da te četničke upade na područje općine Senj dobrim dijelom omogućuju talijanske vojne snage jer su one iskoristile i četnike za vođenje akcija protiv partizanskog pokreta te su stoga blagonaklono promatrale i

⁵ Biblioteka Instituta za suvremenu povijest u Zagrebu, inv. br. 323.1 (041) Srb.

⁶ Jovan Babić, *Mazin između dva svjetska rata i u ustanku do sredine 1942*, Kotar Gračac u narodnooslobodilačkom ratu 1941-1945, Karlovac 1984, zbornik 13, knj. 1, str. 505-506, 512-513, 515.

⁷ Isto, str. 515, 1005.

⁸ Arhiv Hrvatske u Zagrebu (i dalje: AH), ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

njihovo nasilje nad hrvatskim stanovništvom uopće, bez obzira na to u kojoj je mjeri pomagalo partizanski pokret ili ga nije pomagalo. S tim u svezi jedna grupa četnika iz Like upala je noću 15. kolovoza 1942. u sela Crni Kal, Gornje i Donje Lopce, terorizirala mještane, pljačkala i oduzela Juri i Mili Lopcu 160.000 kuna.⁹ Međutim, četničkim zlodjelima bilo je ponajviše izloženo Krasno. Tako su lički četnici 5. rujna 1942. sačekali u zasjedi kod Grezina (između Krasna i Kutereva) kirijaše Ivana Devčića (rođen 1894) i njegova sina Franju (rođen 1924), koji su vozili drva u Švicu. Nakon mučenja četnici su ih ubili, a konje i tovar prisvojili.¹⁰ Nedugo zatim četnici su kod Krasna ubili i radnika Milana Devčića (rođen 1921).¹¹

Mnogi Primorci nastradali su od četničkog terora odlazeći u unutrašnjost Hrvatske po živežne namirnice, a pritom su morali prolaziti preko područja koja su bila pod četničkim vojnim nadzorom (Gomirje, Moravice, Modruš, Josipdol). Takve putnike Hrvate sačekivali su četnici, oduzimali im živežne namirnice i novac, a njih redovito ubijali. Na taj način bio je ubijen u rujnu godine 1942. kod Gomirja i Karlo Mršić (rođen 1880) iz Stinice.¹²

Nadalje, godine 1942. četnici su izvršili zločin i na dva građana s područja općine Senj koji su se u to vrijeme nalazili u Srbiji. Naime, u Kragujevcu su ubili puškara Krunoslava Prpića Kosa (rođen 1907. u Krivom Putu), a njegova sina i suprugu zapalili u kući.¹³ Iste godine ubijen je u Srbiji i mesar Ivan Papić (rođen 1914) iz Senja.¹⁴

Četnički teror nad stanovništvom općine Senj napose je bio intenzivan godine 1943. - do kapitulacije Italije. Za to je postojalo više čimbenika, a najbitnija su bila dva. Prvo, stalni upadi četnika iz Like na područje Krasna, a drugo, razmještanje četnika iz Gacke doline u Hrvatsko primorje od svibnja do rujna 1943. Naime, kada je talijanska vojska napustila područja Like početkom svibnja 1943. i razmjestila ove svoje vojne snage od Karlobaga do Sušaka, s talijanskom vojskom povlačili su se i četnici zajedno sa svojim obiteljima. Riječ je o onim četnicima koji su bili u izravnoj službi talijanske vojske i svrstani u postrojbe Dobrovoljačke antikomunističke milicije (samo drugi naziv za četnike). Te četničke vojne snage bile su kraće ili duže vrijeme smještene u Jablancu, Sv. Jurju, Krasnom, Vratniku, pa dio četničkih časnika i u Senju. Na taj način širi slojevi stanovništva na području općine Senj bili su izloženi četničkom teroru, ali je on bio različit u pojedinim sredinama. I nadalje, četničkim zlodjelima bili su izloženi stanovnici Krasna, ali i brojni prognanici Hrvati iz Like koji su u Krasnom našli svoje privremeno boravište. Četnici su osobito iskoristili činjenicu da su stanovnici Krasna morali povremeno odlaziti u Otočac i tamo se opskrbljivati osnovnim životnim namirnicama, te su ih dočekivali na tom putu, oduzimali novac i namirnice, a nerijetko ih i ubijali. Tako su četnici 5. ožujka 1943. sačekali na putu između Otočca i Krasna

⁹ Zlodjela četničkih bandita, Partizanske novine, Glasilo Štaba Partizanske vojske za Hrvatsko primorje, Gorski kotar i Istru, br. 43, 6. IX. 1942.

¹⁰ Izvješće Kotarske oblasti u Senju od 1. X. 1942. upućeno Velikoj župi Vinodol i Podgorje u Senju, Arhiv Instituta za suvremenu povijest u Zagrebu (i dalje: AISP), NDH, inv. br. 4020; AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39; AH, ZKRZ-ZK, kut. 641.

¹¹ AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

¹² Isto.

¹³ Podaci Petra Tomljanovića Peše iz Senja od 3. X. 1992. kod autora; Podaci Balda Bačca od god. 1964. kod autora.

¹⁴ AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

poljodjelca Jandru Miškulina (rođen 1919) i njegovu sestru Katu (rođena 1922) iz Krasna, te ih oboje zaklali.¹⁵

O nešto kasnijim zlodjelima četnika na ovom području, a odnose se na prvu polovicu svibnja godine 1943, izvjestilo je 18. svibnja 1943. Oružničko krilno zapovjedništvo, između ostaloga, i ovo:

“U šumama imade manjih četničkih skupina, koje su razpršene od svojih jedinica zaostale u šumi. Takove manje skupine prolaze kroz katolička sela, pljačkaju i otimaju, a također dočekuju na cestama prolazeće seljake. Tako je jedna manja skupina od 40 ljudi došla u selo Krasno dana 11. V o.g. opljačkali nekoliko kuća katoličkih. Zapovjednik te skupine jeste Mileta Grozdanić, rodom iz Ponora (bivši finans). Ta ista grupa četnika ovih dana je sačekala u zasjedi na cesti između Kutereva i Krasna kod Grezine prolazeći narod, odnijeli im robu, prstenje i cipele.

U Goljaku selo između Krasnog i Lipovog Polja ubili su četnici u jednoj kući oca i sina, a na putu su zaklali jednu ženu i ostavili ju na cesti.”¹⁶

Pastiri iz Krasna pronašli su 15. svibnja 1943. na mjestu Plasa dvije žene stare oko 30 godina, a koje su krenule na put iz Krasna u Otočac, ali su ih putem zaklali četnici. Identitet tih žena nije bilo moguće utvrditi budući da se radilo o prognanicama iz Otočca koje su samo kraće vrijeme boravile u Krasnu.¹⁷

I građani Senja doživjeli su od četnika raznih neugodnosti. Preko Senja, ali pod zaštitom talijanskih vojnih snaga, prolazile su veze između četničkog štaba u Sušaku, odnosno Opatiji, i četnika na području Like. Na ta putovanja preko Senja poglavito su odlazili pojedini četnički časnici, a kada iz Senja prema Lici nisu imali odgovarajuća prijevozna sredstva, onda bi zanočili u Senju. O jednom takvom boravku četničkih časnika u Senju od 6. ožujka 1943. govori izvješće Župske redarstvene oblasti u Senju od 8. ožujka iste godine. Toga je dana doputovalo u Senj parobrodom iz Sušaka pet četničkih časnika - pripadnika Dobrovoljačke antikomunističke milicije. Ovi časnici odsjeli su u restauraciji Velebit, u kojoj su senjski ugostitelji upravo održavali sastanak glede svoje opskrbe živim namirnicama. Što se dalje dogodilo, svjedoči nam spomenuto izvješće:

“Medjutim časnici protukomunističke milicije razigrani vinom počeli su pjevati razne pjesme. Među inim pjevali su:

Povrh gore Romanije četnički se barjak vije,

I na njemu zlatno slovo piše, da Ustaša nema više.”

U daljnjoj pak jednoj strofi te pjesme pjevano je: “Da Hrvatske nema više.” Ta pjesma, kao i neke druge, koje su imale izraziti protuhrvatski karakter, duboko su povriedile rodoljubnost prisutnih Hrvata, gostioničara, pa su oni povriedeni u svom nacionalnom ponosu pomalo jedan za drugim napustili lokal. Tom prilikom nije došlo do nikakvog incidenta.

Mjestnom talijanskom vojnom zapovjedništvu u Senju podnešen je pismeni izvještaj o nezgodnom ponašanju časnika protukomunističke milicije i zatraženo je, da se isti radi toga pozovu na odgovornost, jer je taj događaj ostavio u senjskom građanstvu vrlo neugodan dojam.”¹⁸

¹⁵ Izvješće Župske redarstvene oblasti u Senju od 6. III. 1943. upućeno Općem upravnom povjereništvu kod Višeg zapovjedništva Talijanskih oružanih snaga “Slovenija - Dalmacija” u Sušaku, AISP, NDH, inv. br. 15919; AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

¹⁶ AISP, NDH, inv. br. 6415.

¹⁷ Izvješće Župske redarstvene oblasti u Senju od 29. VI. 1943. upućeno Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH u Zagrebu, AISP, NDH, inv. br. 6611.

¹⁸ AISP, NDH, inv. br. 15832.

Teški zločin četnici su izvršili 14. svibnja 1943. zaklavši načelnika općine Sv. Juraj Danu Rukavinu. O tom četničkom zločinu sačuvana su opširna arhivska vrela, te ćemo na njega upozoriti i opširnije. Općinski načelnik Dane Rukavina putovao je 14. svibnja 1943. vlastitim motorkotačem iz Sv. Jurja u Crikvenicu radi kupovine raznih potrepština. S tim u svezi imao je kod sebe veću količinu novaca (54.000 kuna). Između Novog Vinodolskog i Selaca dočekali su ga četnici (kod selačkog vodovoda) iz Gacke doline koji su čuvali vodovodno spremište. Oduzeli su mu novac i motorkotač, a njega u obližnjoj šumici zaklali. Budući da je obitelj Dane Rukavine prijavila senjskim vlastima njegov nestanak, to je bila organizirana za njim potraga. Njegov leš pronađen je tek 20. svibnja 1943, a sudbenoliječnička komisija u toj je prigodi ustanovila "da je Dane Rukavina umro usljed razmrskanja glave i kljenuti mozga i kraj toga da mu je iztrgana gornja čeljust, na kojoj su se, prema naknadnoj izjavi njegove žene, nalazili zlatni zubi."¹⁹

U tijeku provedene istrage četnici su vratili motorkotač Dane Rukavine, a njegove ubojice zaštitile su talijanske vojne vlasti. Zbog tih stalnih zlodjela i terora četnika u Hrvatskom primorju prosvjedovalo je 17. lipnja 1943. Ministarstvo vanjskih poslova NDH kod talijanskih vojnih vlasti i pritom istaklo niz četničkih zločina nad hrvatskim stanovništvom. Između ostaloga, u prosvjedu se ističe i ovo:

"Isto uvjerenje o zlodjelima četnika dieli i zapovjednik posade u Jablancu koji je našem taborniku i obćinskom načelniku rekao, da sve ove nemire na području ovog mirnog kraja čine četnici i da je on poslao prijedlog zapovjedništvu Korpusa da se oni što prije uklone.

Kakvi su četnici kao ljudi, to najbolje pokazuje slučaj, da grupu četnika koja je ubačena za izvidjanje na sektoru Vratnik - Brlog a broji 56 ljudi vodi Jovan Nikšić Mašin iz Drenova Klanca, obćina Brlog, kotar Otočac. Ovaj je u nekoliko navrata kao otimač zbog kradje bio po sudu kažnjavan, a posljednja mu je kazna bila robija od 20 godina zbog provale u porezku upravu u Osijeku, a od te je kazne izdržao nešto od preko 5 godina, u mjesecu srpnju 1941. pušten na slobodu. U njegovoj grupi još se nalaze Djuro Kosovac iz Lučana, obćina i kotar Brinje; Dane Karleusa iz Brloga, obćina Brlog, kotar Otočac i Nikola Budisavljević iz Brloga, obćina Brlog, kotar Otočac. Ovi gore navedeni kad bi se temeljito preslušali znali bi još puno toga reći o nedjelima koje je spomenuta grupa učinila."²⁰

Ubojstvo Dane Rukavine od četnika izazvalo je znatnu pozornost i u partizanskom tisku, koji je osudio taj četnički zločin kao i druge zločine izvršene nad hrvatskim stanovništvom.²¹

Godine 1943. četnici su ubili i službenika Marijana Gregovića iz Senja.²²

Nakon kapitulacije Italije za kraće vrijeme stanovnici općine Senj odahnuli su od četničkog terora. Naime, u dane kapitulacije Italije tj. 8 i 9. rujna 1943. četnici iz Hrvatskog primorja prebacuju se preko otoka Krka na otok Lošinj. Tu će ih uništiti potkraj rujna 1943. partizanske snage, a samo manji dio uspio se prebaciti u Italiju, gdje će se staviti u službu njemačke vojske.

Obnovom četničkog pokreta u Gackoj dolini godine 1944, pod okriljem i u službi njemačke vojske, obnovljeni su i četnički upadi u Krasno. Te godine četnici u Krasnom

¹⁹ Izvješće Državnog tužiteljstva u Senju od 4. VI. 1943. upućeno Općem upravnom povjereništvu kod Superslode u Sušaku, AISP, NDH, inv. br. 16677.

²⁰ AISP, NDH, inv. br. 16677.

²¹ Primorski vjesnik, br. 55, 27. V. 1943; Naprijed, br. 8, 9. VI. 1943.

²² Podaci Ivana Ukote iz Rijeke od 1991. kod autora.

uhitili su radnika Petra Adžića (rođen 1879) i radnicu Emicu Adžić (rođena 1923) i strijeljali ih.²³ Izvan područja općine Senj četnici ubijaju Juru Bilena (rođen 1910) iz Jablanca, koji je putovao u unutrašnjost Hrvatske u nabavu hrane,²⁴ te Ivu Prpića (rođen 1899) iz Krivog Puta.²⁵

Krajem 1944, pri povlačenju četnika vojvode Momčila Đuića iz Kninske krajine preko Like, Vratnika, Krivog Puta i dalje prema Rijeci, pale su i posljednje žrtve četničkog terora. Na taj uzani prolaz preko općine Senj sručilo se više tisuća četnika pljačkajući imovinu i ubijajući hrvatsko stanovništvo. Na ovom putu četnici su ubili Josipa Prpića (rođen 1903) iz Primorskog Veljuna²⁶ i Stipu Prpića Brcka (rođen 1889) iz Krivog Puta.²⁷ Žrtve bi bile mnogo veće da stanovništvo nije izbjeglo iz naselja u obližnje šume.

U tijeku drugoga svjetskog rata četnički pokret prouzročio je značajne žrtve na području općine Senj. Ukupno su ubijene 22 osobe. Sve te četničke žrtve bili su civili i pripadnici hrvatskog naroda. I te žrtve upućuju na genocidnost četničkog pokreta prema hrvatskom narodu. Te bi žrtve bile zasigurno i mnogo veće, ali četnici nisu uspjeli ostvariti svoje planirane vojne i političke ciljeve u tijeku drugoga svjetskog rata, prije svega zahvaljujući drugim čimbenicima koji su ih u tim namjerama onemogućili.

DIE OPFER DER TSCHETNIKS AUF DEM GEBIET DER GEMEINDE SENJ IM LAUFE DES ZWEITEN WELTKRIEGS

Zusammenfassung

Die Aufgabe dieses Artikels ist auf die Opfer der Gewaltherrschaft von den Tschetniks hinzuweisen, weil bis heute diese Problematik unbearbeitet geblieben ist.

Aufgrund der bewahrten ursprünglichen Quellen und gesammelten Erinnerungen wollte der Autor Gründe und Umstände des Terrors von den Tschetniks auf dem betrachteten Gebiet beleuchten, und im Zusammenhang mit dieser Problematik wollte er die persönliche Identifikation der Opfer durchführen.

Es wurden auf dem Gebiet der Gemeinde Senj insgesamt 22 Personen von den Tschetniks getötet. Alle Opfer waren Zivils und Angehöriger des kroatischen Volkes, und größtenteils waren sie Einwohner von Krasno. Ihre einzige Schuld war, daß sie dem kroatischen Volk gehörten, dem Volk das die Tschetniks physisch vernichten oder vertreiben wollten, um ihre großserbische Pläne zu verwirklichen.

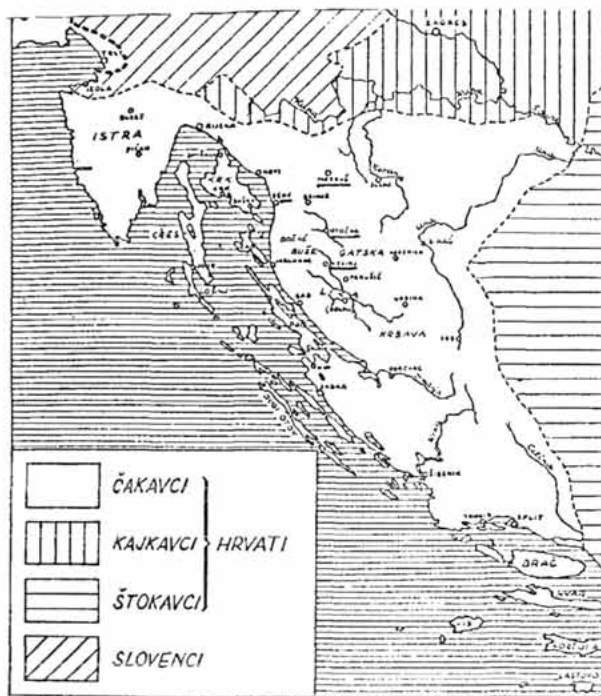
²³ AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

²⁴ Podaci Marije Bilena iz Senja od 1992. kod autora.

²⁵ Podaci Petra Tomljanovića Peše iz Senja od 3. X. 1992. kod autora.

²⁶ AH, ZKRZ-GUZ 2624/7-7-45, kut. 39.

²⁷ Podaci Petra Tomljanovića Peše iz Senja od 3. X. 1992. kod autora.

Područje čakavskog narječja prije turskih provala (predmigracijsko razdoblje) prema D. Brozoviću, izradio J. Derossi

Buška župa (Bužani) prije turskih provala, prema St. Pavičiću izradio J. Derossi